

Офіс Президента України

Кабінет Міністрів України

Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України

Національна академія наук України

ВІДКРИТЕ ЗВЕРНЕННЯ НАУКОВЦІВ

щодо заборони використання інвазійних видів дерев у відтворенні лісів України

У лютому 2023 року Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України створило Робочу групу для затвердження Переліку інвазійних видів дерев, заборонених у використанні в лісовідтворенні (далі – Перелік). До складу групи увійшли науковці, представники лісової галузі, громадських організацій та профільного міністерства.

Як наслідок, у травні 2023 року Міндовкілля затвердило Перелік з 13 інвазійних видів дерев, що дозволило нарешті врегулювати проблемне питання інвазій чужорідних дерев у природні екосистеми України. Окрім того, Перелік став першим кроком на шляху регулювання поводження з інвазійними видами, що необхідно і обов'язково для інтеграції України до Європейського Союзу.

Тим не менше, науковій спільноті стало відомо про спроби виключення з вищезгаданого переліку таких видів як робінія звичайна, дуб червоний, горіх чорний, гледичія колюча та маслинка вузьколиста. Існує значний ризик, що ці види знову будуть дозволені до використання у відтворенні лісів.

Важливо підкреслити, що проблема інвазійних видів, у тому числі деревних, є глобально визнаною, а ефективне попередження негативного впливу інвазійних видів на біорізноманіття є міжнародним зобов'язанням України. Наприкінці 2022 року, на п'ятнадцятій конференції сторін Конвенції про біорізноманіття, стороною якої є Україна, було ухвалено нову Глобальну рамкову програму з біорізноманіття (Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework), яка повинна використовуватися як стратегічний план реалізації Конвенції на період 2022–2030 рр. Ціллю цієї програми є зокрема попередження поширення інвазійних видів.

За радянських часів, і навіть раніше, інвазійні види дерев активно використовувалися по всій території України, що завдало непоправної шкоди мільйонам гектарів природних екосистем країни. Проблема не зникла і після здобуття Україною незалежності – застарілі практики висадки інвазійних дерев були широко розповсюджені, навіть незважаючи на значний масив наукових даних, які свідчили про загрозу та недоцільність використання таких дерев у природних екосистемах.

Проблема суттєво підживлювалася недоліками національного законодавства. Попри заборону використання інвазійних видів дерев, встановлену Лісовим кодексом України, чіткого переліку таких видів у законодавстві не існувало. Нарешті у 2023 році питання було врегульовано – і врегульовано якісно, у відповідності до європейських практик.

Важливо підкреслити, що проблема інвазійних видів, в тому числі дерев, у першу чергу є питанням захисту біорізноманіття флори і фауни та екобезпеки в межах всієї країни, а не виключно питанням лісового господарства. Результати численних досліджень підтверджують доцільність заборони використання інвазійних видів дерев, включених до Переліку, у природних екосистемах.

Наприклад, ще у 2019 році Інститут еволюційної екології НАН України у своєму дослідженні «*Організаційно-правові та методичні оцінки ризиків, контролю, розповсюдження інвазійних чужорідних видів, що становлять загрозу природним екосистемам та біорізноманіттю України, опрацювання структури інформації про них у відкритій електронній базі даних*» визначив, що такі види як робінія звичайна, дуб червоний, маслинка вузьколиста та інші можуть характеризуватися як «види-трансформери, що мають високий інвазійний статус і

можуть бути включені до першого офіційного «Чорного списку України». Важливо зазначити, що така робота виконувалася за бюджетні кошти на замовлення Міндовкілля.

Заборона використання видів із Переліку була підтримана і науковцями-членами вищезгаданої робочої групи, які займаються вивченням інвазійних видів, мають відповідні публікації у наукових виданнях. Серед них і представники профільних установ Національної академії наук України, які спеціалізуються на інвазійних видах.

Більше того, затверджений Міндовкілля Перелік інвазійних видів дерев повністю відповідає європейським практикам і є вкрай необхідним для реалізації програми Президента «Зелена країна» у відповідності до практик Європейського Союзу. Так, методичні вказівки до реалізації Програми з висадки 3 мільярдів дерев у ЄС (яка, згідно з офіційною інформацією, буде об'єднана з програмою Президента «Зелена країна» в Україні) наголошують на недопустимості використання інвазійних видів дерев для висадки у природних екосистемах. Поряд з цим, у численних країнах ЄС також діють заборони на висадку інвазійних видів, включених до Переліку.

Резюмуючи, наголошуємо на наступному:

- 1) Затверджений у 2023 році Перелік інвазійних видів дерев, заборонених у використанні у лісовідтворенні, став вагомим досягненням України на шляху до ефективної охорони біорізноманіття та забезпечення екологічної безпеки країни. Перегляд такого Переліку наразі не є доцільним, хоча доцільними є подальші дослідження цієї проблематики.**
- 2) Найбільш актуальним наразі є забезпечення дотримання вимог законодавства, щоб попередити використання заборонених інвазійних видів під час наступних лісокультурних кампаній.**
- 3) Вкрай важливо забезпечити подальшу роботу над законодавчим регулюванням поводження з іншими групами інвазійних видів в усіх сферах господарської та іншої діяльності в рамках імплементації законодавства Європейського Союзу.**

З повагою,

31 липня 2023 року

Мойсієнко Іван Іванович

завідувач кафедри ботаніки Херсонського державного університету, доктор біологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України

Звернення підтримали:

1. Дідух Яків Петрович, академік НАН України, завідувач відділу геоботаніки та екології Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
2. Спінова Ю.О., канд.біол. наук, начальник відділу наукової роботи та міжнародного співробітництва Київського зоологічного парку загальнодержавного значення
3. Перегрим М.М., канд.біол.наук, старший викладач кафедри садово-паркового господарства та екології Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
4. Борсук О.А., к.с.-г.н., завідувач лабораторії флори та фауни наукового відділу Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника
5. Куземко А.А., доктор біологічних наук, пров. наук. співр. відділу геоботаніки та екології Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України,
6. Чусова О.О., наук. співр. відділу геоботаніки та екології Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, канд.біол.наук

7. Марущак О. Ю., м.н.с. відділу Моніторингу та охорони тваринного світу Інституту зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України
8. Василюк О.В., м.н.с. відділу моніторингу та охорони тваринного світу Інституту зоології НАН України
9. Тупіков А. канд.біол.наук, ст.викладач кафедри садово-паркового господарства та екології ЛНУ ім. Тараса Шевченка.
10. Гольдін П.Є., доктор біологічних наук
11. Тищенко О.В, канд.біол.наук, доцент кафедри біології рослин ННЦ "Інститут біології та медицини" Київського національного університету імені Тараса Шевченка
12. Мартинов О.В., канд.біол.наук, старший науковий співробітник Національного науково-природничого музею НАН України
13. Панченко С.М., докт.біол.наук, начальник науково-дослідного відділу Гетьманського НПП
14. Вашеняк Ю.А., канд.біол.наук, доцент кафедри ботаніки та екології Донецького національного університету імені Василя Стуса
15. Куцоконь Ю.К., канд.біол.наук, Українська природоохоронна група (UNCG)
16. Куцоконь Н.К., канд.біол.наук, Інститут клітинної біології та генетичної інженерії НАН України
17. Щербатюк М.М., канд.біол.наук, Інститут ботаніки ім. М.Г.Холодного НАН України
18. Барановський Б.О., канд.біол.наук, пров.н.с. НДІ біології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
19. Кармизова Л.О., канд.біол.наук, НДІ біології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
20. Іванько І.А. канд.біол.наук, директор НДІ біології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
21. Маренков О.М. канд.біол.наук, проректор з наукової роботи Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
22. Кабар А.М. канд.біол.наук, директор ботанічного саду Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
23. Феденко В.С. канд.біол.наук, НДІ біології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
24. Довганенко Д.О. канд.біол.наук, НДІ біології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
25. Кармизова Л.О. канд.біол.наук, НДІ біології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
26. Кулік А.Ф. канд.біол.наук, НДІ біології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
27. Грицан Ю.І., докт.біол.наук, зав. кафедри екологій та охорони навколишнього середовища Дніпровського державного технічного університету м. Кам'янське.
28. Пашкевич Н.А. канд.біол.наук, с.н.с., ГО "Українська природоохоронна група" (UNCG)
29. Спрягайло О.В., доцент кафедри біології, екології та агротехнологій Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького; голова ГО "Екосоціум", канд.біол.наук

30. Лавріненко К.В., аспірант Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
31. Драпалюк А.М., UNCG експерт з природоохоронних територій
32. Глеб Р. Ю. Старший науковий співробітник лабораторії лісознавства Карпатського біосферного заповідника
33. Прилуцький О.В., канд.біол.наук, доцент Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
34. Котович О.В. канд.біол.наук, доцент каф. геоботаніки, ґрунтознавства та екології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
35. Філюта К.О., UNCG експертка зі створення природоохоронних територій
36. Садогурська С.С., докт. філ., наук. співр. відділу фікології, ліхенології та бріології Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
37. Русін М.Ю. канд.біол.наук, ст.н.с. Інституту зоології НАН України, науковий співробітник Київського зоологічного парку загальнодержавного значення
38. Брусенцова Н.О., канд.біол.наук, провідний науковий співробітник Національного природного парку “Тузлівські лимани”
39. Безсмертна О.О., канд.біол.наук, асистент кафедри екології та зоології ННЦ “Інститут біології та медицини” Київського національного університету імені Тараса Шевченка
40. Клетьонкін В.Г., начальник науково-дослідного відділу НПП “Дворічанський”
41. Іванова Катерина Юріївна, молодша наукова співробітниця НПП "Слобожанський"
42. Вітер Станіслав, кандидат біологічних наук, Українська природоохоронна група, НПП “Гомільшанські ліси”
43. Подобайло Анатолій, канд.біол.наук, доцент кафедри екології та зоології Київського національного університету імені Тараса Шевченка
44. Гаврилюк Максим Никандрович, канд. біол. наук, доцент, директор ННІ природничих та аграрних наук Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
45. Шумілова Алла Вікторівна, к. геог. н., начальник науково-дослідного відділу НПП “Слобожанський”
46. Бронсков Олександр Іванович, начальник відділу науково-дослідної роботи національного природного парку "Меотида"
47. Бронскова Олена Миколаївна, науковий співробітник національного природного парку "Меотида"
48. Шиндер О. І., канд. біол. наук, ст. наук. сп. Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАНУ
49. Проць Б.Г., канд.біол.наук, с.н.с., завідувач відділу ландшафтного та біотичного різноманіття Державного природознавчого музею НАН України
50. В’юнник Віталій Олександрович, молодший науковий співробітник НПП "Слобожанський"
51. Машталер Олександра Володимирівна, кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри ботаніки та екології Донецького національного університету імені Василя Стуса
52. Рагуліна Марина Євгенівна, канд.біол.наук, науковий співробітник відділу ландшафтного та біотичного різноманіття Державного природознавчого музею НАН України, м. Львів

53. Омельчук Оксана Сергіївна, канд.біол.наук, учений секретар Музею народної архітектури і побуту у Львові імені Климента Шептицького
54. Барсуков Олексій Олександрович, молодший науковий співробітник відділу фікології, ліхенології та бріології Інституту ботаніки ім М.Г. Холодного НАН України
55. Орлов Олег Леонідович, канд.біол.наук, с.н.с. відділу ландшафтного та біотичного різноманіття Державного природознавчого музею НАН України
56. Кийко Андрій Олександрович, експерт ГО “Дунайсько-Карпатська Програма”
57. Кіт Любов Ярославівна, к.біол.наук, біолог, асист.каф. безпеки життєдіяльності Львівського національного університету імені Івана Франка.
58. Бенгус Юрій Володимирович, старший викладач кафедри ботаніки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди.
59. Бокотей Андрій Андрійович, докт.біол.наук, с.н.с., професор кафедри зоології Львівського національного університету імені Івана Франка.
60. Кучер Оксана Олександрівна канд.біол.наук науковий співробітник відділу геоботаніки та екології Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
61. Чонка Іванна Іванівна, канд.біол.наук, нач. відділу МСІ АМСЦ Ужгород Закарпатського центру гідрометеорології
62. Звягінцева Каріна Олександрівна, канд.біол.наук, доцент кафедри ботаніки та екології рослин Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
63. Двірна Тетяна Сергіївна, канд.біол.наук, науковий співробітник відділу систематики та флористики судинних рослин Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного
64. Ємельянова Світлана Миколаївна, канд.біол.наук, науковий співробітник відділу геоботаніки та екології Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
65. Мокляк Володимир Миколайович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки та андрагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
66. Яковлев Максим Вікторович, науковий співробітник, заступник директора з наукової роботи Дунайського біосферного заповідника НАН України
67. Дмитраш-Вацеба Ірина Ігорівна, кандидат біологічних наук, виконуючи обов'язки директора КП "Дністровський регіональний ландшафтний парк імені Сергія Дідича"
68. Драбинюк Галина В'ячеславівна, директор природного заповідника “Сланецький степ”
69. Захарова Марина Ярославівна, викладач кафедри ботаніки Херсонського державного університету
70. Березовська Вікторія Юріївна, канд.біол.наук, м.н.с., відділу фікології, ліхенології та бріології Інституту ботаніки ім М.Г. Холодного НАН України
71. Деревенко Тетяна Олександрівна, канд.біол.наук, директор Ботанічного саду Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
72. Немерцалов Володимир Володимирович, канд.біол.наук, доцент за кафедрою ботаніки, завідувач науково-методичної лабораторії природничо-математичної, інформатичної та STEM-освіти кафедри методики викладання та змісту освіти КЗВО Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради
73. Міськова О.В., аспірант Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України

74. Рак О.О., канд. біол. наук, ст. наук. сп. Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАНУ
75. Футорна Оксана Андріївна, канд.біол.наук, доцент кафедри молекулярної біотехнології та біоінформатики ІВТ Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка
76. Козак О.М., канд.біол.наук, старша викладачка кафедри екології Національного університету "Києво-Могилянська академія"
77. Данилюк К.М., канд.біол.наук, н.с., Державного природознавчого музею НАН України
78. Ольшанський Ігор Григорович, канд.біол.наук, Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
79. Глотов С. В. канд.біол.наук, м.н.с, Державний природознавчий музей НАН України
80. Кавурка В.В., канд.біол.наук, н.с. відділу ентомології та наукових фондів колекцій Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України
81. Давидов Д.А., канд.біол.наук, н.с. відділу геоботаніки та екології Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
82. Баранець М.О. канд. біол. наук, наук. сп. Криворізького ботанічного саду НАН України
83. Одінцова А.В., канд. біол. наук, доцент, доцентка кафедри ботаніки Львівського національного університету імені Івана Франка
84. Коломієць Г.В., канд.біол.наук, ботанік, науковий співробітник національного природного парку "Бузький Гард"
85. Лоя Власта Василівна, канд.біол.наук, науковий співробітник відділу природної флори Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАН України
86. Герасимчук Г.В. молодший науковий співробітник Ківерцівського НПП "Цуманська пуща"
87. Волощук М.І., завідувач ботанічної лабораторії Карпатського біосферного заповідника, канд.біол.наук
88. Гончаров Г.Л., доцент кафедри зоології та екології тварин Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, канд.біол.наук
89. Тарабун М.О., канд.біол.наук, науковий співробітник Державного дендрологічного парку «Тростянець» НАН України
90. Ходосовцев Олександр Євгенович, докт.біол.наук, професор кафедри ботаніки Херсонського державного університету
91. Гончаренко В.І. канд. біол. наук, ст. наук.сп., доцент, завідувач кафедри ботаніки Львівського національного університету імені Івана Франка.
92. Спрягайло О. А., к. с. - г. н., доцентка кафедри біології, екології та агротехнологій Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
93. Дойко Наталія Михайлівна, канд. біол. наук, ст. наук., сп., завідувачка відділом збагачення дендрофлори Державного дендрологічного парку "Олександрія" НАН України
94. Гасинець Ярослава Степанівна, канд. біол. наук, доцент, декан біологічного факультету ДВНЗ "Ужгородський національний університет"
95. Коваленко Олексій Анатолійович, канд.біол.наук, науковий співробітник Національного науково-природничого музею НАН України
96. Конойкова Валерія Олегівна, д.філ., молодший науковий співробітник Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України

97. Вітер Арсен Васильович, канд. біол. наук, наук. сп. відділу алелопатії Національного ботанічного саду імені М.М.Гришка НАН України
98. Левчук Людмила Володимирівна, канд.біол.наук, директорка ботанічного саду Одеського національного університету ім. І.І.Мечникова
99. Русев Іван Трифонович, докт.біол.наук, начальник науково-дослідного відділу НПП “Тузлівські лимани”
100. Данько Г.В., аспірант Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка
101. Мамчур Тетяна Василівна, к. с.-г. н., доцент кафедри біології Уманського національного університету садівництва
102. Манюк Вадим Володимирович, канд.біол.наук, доцент кафедри географії Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
103. Давидова А.О., докт. філ. наук., м.н.с. відділу геоботаніки та екології Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
104. Кривохижа М.В., канд.біол.наук, н.с. відділу біофізики та радіобіології Інститут клітинної біології та генетичної інженерії НАНУ
105. Шматков Г.Г., докт.біол.наук, професор кафедри екологічного аудиту та технологій захисту довкілля Державної екологічної академії міндовкілля України
106. Абдулоєва Оксана Сафараліївна, кандидат біологічних наук, старша експертка з реформи екологічної оцінки та контролю Команди підтримки реформ при Міністерстві захисту довкілля та природних ресурсів України
107. Дудкін О.В., канд.біол.наук, директор Українського товариства охорони птахів (BirdLife Ukraine)
108. Уваєва Олена Іванівна, докт.біол.наук, професор кафедри наук про Землю Державного університету «Житомирська політехніка»
109. Тимочко Тетяна Валентинівна, голова Всеукраїнської екологічної ліги
110. Кравченко Марина Олександрівна, канд.біол.наук, доцент кафедри зоології та екології тварин Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
111. Шабанов Дмитро Андрійович, докт.біол.наук, проф., професор кафедри зоології та екології тварин Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
112. Волох Анатолій, доктор біологічних наук, професор кафедри геоекології і землеустрою, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, Заслужений діяч науки і техніки України
113. Зав’ялова Людмила Володимирівна, канд. біол. наук, наук. співробітник відділу геоботаніки та екології, Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
114. Шевера Мирослав Васильович, канд. біол. наук, с.н.с., пров. науковий співробітник відділу систематики і флористики судинних рослин, Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
115. Протопопова Віра Вікторівна, докт. біол. наук, професор, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
116. Дубина Дмитро Васильович, докт. біол. наук, професор, голов. наук. співробітник відділу геоботаніки та екології, Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України

117. Бедункова Ольга Олександрівна, докт.біол.наук, професор, професор кафедри екології, технології захисту навколишнього середовища та лісового господарства Національного університету водного господарства та природокористування
118. Черлінка Василь Романович, докт.біол.наук, доцент, університет Павла Йозефа Шафарика, м. Кошице, Словаччина
119. Лукаш Олександр Васильович, докт.біол.наук, проф., професор кафедри екології та охорони природи Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка
120. Мацай Наталія Юріївна, к.с.-г. наук, декан факультету природничих наук, доцент кафедри біології ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"
121. Кирпичова Ірина Валентинівна, канд. біол. наук, доцент кафедри садово-паркового господарства та екології ДЗ “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”
122. Григор'єва Людмила Іванівна, доктор біологічних наук, професор, завідувачка кафедри екології Чорноморського національного університету імені Петра Могили
123. Мудрак Олександр Васильович, доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри екології, природничих та математичних наук КЗВО “Вінницька академія безперервної освіти”
124. Ситнікова І.О., кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри екології та біомоніторингу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
125. Кагало Олександр Олександрович, завідувач відділу охорони природних екосистем Інституту екології Карпат НАН України, канд.біол.наук, с.н.с.
126. Фіцайло Тетяна Василівна, канд.біол.наук, старший науковий співробітник відділу геоботаніки та екології, Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
127. Чорней Ілля Ілліч, докт.біол.наук, професор, завідувач кафедри ботаніки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича